

Волкова О.А.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут», Україна*

Роль контролю і самоконтролю в формуванні іншомовної компетентності в усному та письмовому мовленні студентів технічних вузів

Сучасні світові тенденції розвитку системи освіти призвели до суттєвих змін навчальних програм, науково-методичного і навчально-методичного забезпечення в різних галузях знань. Відбулися істотні зміни і в підходах, принципах, змісті, методах, технологіях, засобах і контролі навчання іноземних мов та культур.

Згідно до вимог і положень програми з АМПС пріоритетними напрямками мають бути:

- комунікативний підхід в навчанні за рахунок створення умов спілкування максимально наближених до реальних;
- професійна орієнтація навчання;
- розвиток особистої мотивації, пізнавальних здібностей, автономії і ініціативності в навчанні;
- розвиток здібностей до самооцінки, самостійності у навчанні та відповідальності за власні рішення [2, с. 6-8]

Отже, на сучасному етапі розвитку однією з ключових складових цілей навчання іноземній мові професійного спрямування є формування автономної незалежної особистості з комунікативною компетентністю в усному та письмовому мовленні – висококваліфікованого фахівця, здатного самостійно знаходити, порівнювати, аналізувати, оцінювати необхідну інформацію та зрозуміло, докладно, чітко, послідовно і логічно висловлювати свої думки з широкого спектру навчальних і фахових питань.

Важливе місце в процесі формування зазначеної особистості займає результативне впровадження в процес навчання іноземної мови багаторівневої системи контролю та самоконтролю. В сучасних умовах ефективний контроль – це вагома частина хорошого навчання, «інструмент системи керування якістю освіти». [3, с.40]. Виконуючи діагностичну, оціночну, навчальну і розвиваючу функції, контроль надає можливість:

- викладачам отримати інформацію про успішність або недоліки своєї роботи та самостійної роботи студентів, з метою внесення змін в процес навчання;
- студентам повторити, закріпити пройдений матеріал та дізнатися про позитивні або негативні результати своєї роботи, і має на меті підвищити їх мотивацію [1, с.154].

Якісна навчальна програма повинна співвідносити цілі навчання з формою і змістом контролю та самоконтролю. Знання того, що і як перевіряти в кінці курсу, може допомогти викладачу більш раціонально спланувати процес навчання, а студентам надати необхідний рівень автономії та допомогти їм розвинути свою здатність до рефлексії та самооцінювання, і, таким чином, дозволяє розділити між викладачем і студентами відповідальність за кінцевий результат навчання, поступово надаючи останнім все більш відповідальності за власне навчання [2, с.25; 3, с. 82].

Отже, контроль стане більш об'єктивним та результативним за умов, коли

- викладачі будуть оцінювати, на основі чітко визначених параметрів і критеріїв, навички та вміння, визначені в цілях, а не ті, які легше, швидше чи звичніше вимірювати і контролювати;
- студенти будуть заздалегідь мати інформацію про зміст, параметри і критерії оцінювання, зразки контрольних завдань та приклади їх оцінювання [3, с. 39].

Особливо важливе місце в системі контролю навичок та вмінь займає підсумкове оцінювання. Воно є провідним об'єктом контролю, яке, на відміну від поточного, має включати перевірку рівня сформованості всіх видів

мовленнєвої компетентності і здійснюється викладачами в усній індивідуальній (оцінювання компетентності в усному монологічному та діалогічному мовленні) і письмовій фронтальній формах (оцінювання компетентності в аудіюванні, читанні, письмі та перекладі). Для ефективної перевірки досягнення запланованих цілей й отримання надійних і валідних результатів викладачі повинні мати якісно розроблені типи завдань для контролю і визначення рівня сформованості всіх навичок і вмінь, чіткі параметри та критерії їх оцінювання.

Оцінювання навичок і вмінь монологічного усного мовлення студентів дозволяє в повному обсязі оцінити такі параметри усного мовлення як зміст, діапазон, точність, зв'язність, вимову та швидкість. І в свою чергу, визначаючи рівень сформованості навичок і розвиток вмінь письмового мовлення ми оцінюємо комунікативну якість роботи за змістом, діапазоном, зв'язністю, точністю, реєстром, форматом та аргументативністю тексту [2, с. 54 - 55]. Перевагою оцінювання цих вмінь є подальший розвиток зв'язного усного і письмового мовлення, недоліком – можливий суб'єктивізм, навіть при чітко визначених параметрах і критеріях оцінювання, та велика кількість часу необхідного для індивідуального прослуховування усної та прочитання й оцінювання письмової розгорнутої відповіді (у вигляді написання твору, доповіді і т.п.) кожного студента.

Для мінімізації суб'єктивізму та підвищення результативності контролю цих вмінь, завданням викладачів полягає в тому, щоб не тільки самостійно навчитися застосовувати розроблені ними критерії, а й навчити користуватися цими критеріями студентів. При підготовці до контрольної роботи студентам важко зрозуміти фразу «повторити пройдений матеріал». У них виникає передбачуване питання: що саме повторювати, як повторювати і як визначити свій рівень підготовленості, що і як буде оцінюватись.

Отже, методичні розробки для студентів мають містити завдання, виконуючи які студенти зможуть не тільки підготуватись до підсумкового

контролю, а й самостійно оцінити рівень свого володіння мовою, за умов наявності чітких і зрозумілих критеріїв самооцінювання.

Перші рекомендації щодо оцінювання свого усного та письмового професійно-орієнтованого мовлення студенти мають отримувати протягом семестру під час виконання таких творчих завдань на англійській мові, як написання та захист рефератів за напрямком своєї науково-дослідної роботи, підготовка презентацій з фахових питань, написання доповідей та виступи на науково-практичних конференціях і т.п.. Зазвичай, реферати студентів оцінюються за наступними основними критеріями: відповідність темі, глибина та повнота розкриття теми, структура, оформлення, мовна відповідність (лексика, вживання граматичних структур тощо) та усна презентація. В свою чергу, усна презентація також включає відповідність темі, обсяг, темп, правильність мовлення (фонетична, лексична, граматична і стилістична), зв'язність, логічність і аргументованість висловлювання та його структурно – композиційна завершеність [1, с. 369]. Але для самостійної оцінки своєї роботи або робіт одногрупників студенти мають отримувати детальніші критерії з точною кількістю балів за кожний пункт чи підпункт.

Таким чином, система контролю і самоконтролю є невід'ємною складовою навчання іноземній мові професійного спрямування, основною метою якої є визначення ступеня ефективності процесу навчання та досягнення поставлених цілей і викладачем, і студентом. З боку викладача ця система має піддаватись постійному аналізу, оцінюванню і подальшому удосконаленню паралельно зі змінами в підходах, принципах, змісті, методах і технологіях, засобах навчання іноземній мові професійного спрямування.

Література:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

2. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іваніщева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, С.І.Кострицька, Т.І.Скрипник, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.
3. Соловова Е.Н. Методика преподавания иностранным языкам: продвинутый курс: пособие для студентов педагогических вузов и учителей/ Е.Н. Соловова. – М.: АСТ: Астраль, 2008. – 272 с.